

Titulació	Tipus	Curs
Arqueologia	OP	4

Professor/a de contacte

Nom : Carlos Tornero Dacasa

Correu electrònic : carlos.tornero@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

Els propis que marca la normativa del Grau; a la veagda és aconsellable haver cursat prèviament l'assignatura "Introducció a l'Arqueologia"

Objectius

1. Introduir l'alumnat en l'estudi arqueològic de les societats caçadores-recol·lectores, tot destacant la complexitat de la seva interpretació a partir del registre arqueològic.
2. Proporcionar els fonaments teòrics i metodològics necessaris per a l'anàlisi i la interpretació de les societats del Paleolític.
3. Comprendre els principals criteris emprats per caracteritzar els grups humans prehistòrics i analitzar les seves diverses formes d'organització social, econòmica i territorial.
4. Desenvolupar una visió crítica sobre l'estat actual del coneixement científic, valorant els debats, les limitacions i els biaixos que n'han condicionat la construcció.
5. Fomentar la capacitat d'interpretar i avaluar críticament l'evidència arqueològica, integrant diferents perspectives i enfocaments de recerca.

Resultats d'aprenentatge

1. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuais en els textos formals i científics
2. Identificar el context en què s'inscriuen els processos històrics.
3. Identificar els mètodes propis de l'arqueologia i la seva relació amb l'anàlisi històrica.
4. Utilitzar el vocabulari tècnic específic i d'interpretació de la disciplina.
5. Reconèixer la importància de controlar la qualitat dels resultats del treball i de la seva presentació.
6. Aplicar tant els coneixements com la capacitat d'anàlisi a la resolució de problemes relatius al camp d'estudi propi.
7. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
8. Dominar en el grau necessari els idiomes rellevants per a la pràctica professional.
9. Aplicar les tècniques i els instruments d'anàlisi adequats als casos d'estudi.
10. Interpretar les fonts materials i el registre arqueològic.

11. Dominar els processos de canvi que es produeixen a la prehistòria.
12. Avaluar críticament les fonts i els models teòrics.
13. Conèixer els debats arqueològics principals entorn de la prehistòria.

Continguts

1. Introducció a l'arqueologia de les societats caçadores-recol·lectores. Concepte de caçador-recol·lector, història de la disciplina, principals debats i paradigmes interpretatius.
2. Fonts i metodologia per a l'estudi de les societats paleolítiques. El registre arqueològic, tafonomia, arqueologia experimental, etnoarqueologia i altres eines d'anàlisi.
3. Els primers hominins i l'origen del comportament humà. Evolució biològica, context paleoambiental i primeres evidències de cultura material.
4. L'expansió dels primers poblements a Euràsia. Adaptacions ecològiques, tecnologia i estratègies de subsistència durant el Paleolític inferior.
5. Les societats neandertals. Organització social, economia, tecnologia, ús del territori i capacitats cognitives dels grups del Paleolític mitjà.
6. L'origen i la dispersió d'Homo sapiens. La substitució dels neandertals i els principals models explicatius de la transició Paleolític mitjà-superior.
7. Les societats del Paleolític superior. Mobilitat, economia, tecnologia, xarxes socials i adaptacions al medi dels grups d'Homo sapiens.
8. Expressions simbòliques i comportament social. Art paleolític, ornaments, pràctiques funeràries i altres manifestacions simbòliques.
9. La reconstrucció arqueològica de les formes de vida caçadores-recol·lectores. Organització dels assentaments, explotació del territori, dieta, demografia i relacions socials.
10. Debats actuals sobre les societats caçadores-recol·lectores. Noves metodologies (arqueogenètica, isòtops, modelització, SIG), principals línies de recerca i perspectives de futur.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Estudi personal	52,5	2,1	2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13
Recerca bibliogràfica i documental	10	0,4	2, 3, 7, 9, 10, 11, 12, 13
Redacció de treballs escrits de comentaris de textos	17,5	0,7	1, 2, 3, 5, 6, 7, 10, 13
Seminaris a l'aula	10	0,4	1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Seguiment treballs en grup	13	0,52	1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 12
Treballs	4	0,16	1, 7
Classes expositives, seminaris, practiques a l'aula i sortides de camp	40	1,6	1, 2, 3, 8, 11, 12, 13

ACTIVITAT DIRIGIDA 40h

Assistència a classes teòriques dirigides per el/la professor/a.

Assistència a sessions de seminaris i pràctiques dirigides per el/la professor/a. Lectura comprensiva de textos.

ACTIVITAT AUTÒNOMA 90h

Estudi personal. Preparació de presentacions orals.

Recerca bibliogràfica i lectura de textos

Realització de ressenyes, treballs i comentaris analítics.

SUPERVISIÓ DELS TREBALLS 15h.

Seguiment i comentari dels treballs particularment i en grup en el despatx.

AVALUACIÓ 5h

Es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat completi les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Desenvolupament d'estudi	50 %	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13
Assistència i participació a classe	10	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Examen	40 %	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Avaluació

El sistema de avaluació s'organitzarà en 3 mòduls, cadascun tindrà assignat un pes específic en la qualificació final:

- Les activitats dirigides (classes teòriques i seminaris) suposen un 40% de la nota. L'avaluació dels coneixements teòrics es farà mitjançant una o dues proves escrites.
- L'assistència, realització de les activitats presencials i les activitats supervisades (tutories) es ponderaran amb un 10%.
- Les activitats autònomes (estudis o treballs) suposaran el 50% restant.

Calendari d'avaluació

A l'inici de curs s'informarà a l'alumnat dels terminis de realització/lliurament dels exercicis.

Requisits per superar l'assignatura

- Presentació/realització dels exercicis d'avaluació en els terminis establerts.
- Assolir una puntuació mitja dels exercicis d'avaluació de 5 ó més en una escala de 10

Revisió de les qualificacions:

En el moment de realització/lliurament de cada activitat avaluable, el professorat informarà (Moodle, SIA) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

Procediment de recuperació:

Es podran presentar a la recuperació les/els estudiants que hagin realitzat/presentat les diferents activitats per avaluar i tinguin una qualificació mínima de 3,5.

Condicions per a la qualificació 'No avaluable':

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació.

Calendari de recuperació

Les dates de recuperació estan fixades per la Facultat de Lletres. Aquestes dates estan publicades a la web de la facultat al mes de juliol del curs anterior. És responsabilitat de els/les estudiants saber la data que li correspon fer la recuperació de la seva assignatura. L'última prova de l'avaluació continuada es programarà com a mínim una setmana abans de la data de recuperació.

Plagi o conducta fraudulenta

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Ús de la intel·ligència artificial:

Aquesta assignatura permet l'ús de tecnologies d'Intel·ligència Artificial (IA) exclusivament en tasques de cerca bibliogràfica o cerca d'informació, correcció de textos i a criteri del professorat. L'estudiantat ha de (i) identificar les parts que han estat generades amb IA; (ii) especificar les eines utilitzades; i (iii) incloure una reflexió crítica sobre com aquestes han influït en el procés i el resultat final de l'activitat.

La no transparència de l'ús de la IA en aquesta activitat avaluable es considerarà falta d'honestedat acadèmica i comporta que l'activitat s'avalui amb un 0 i no es pugui recuperar, o sancions majors en casos de gravetat.

Aquesta assignatura sí contempla l'Avaluació única. En aquest cas es farà un exàmen escrit a la finalització del curs (50% de la nota) i l'entrega d'un treball escrit (altre 50%).

S'aplicarà el mateix procediment de recuperació que en l'avaluació continuada

Bibliografia

- Bailey, G. 1983: Hunter-Gatherer Economy in Prehistory: A European Perspective. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bettinger, R. L. 1991. Hunter-Gatherer. Archaeological and Evolutionary Theory. Plenum Press, New York.
- Binford, L. R. 1967. Smudge Pits and Hide Smoking: The Use of Analogy in Archaeological Reasoning. *American Antiquity*, 32 (1): 1-12.
- Binford, L.R.: En busca del pasado. Ed. Crítica, Barcelona 1988
- Campbell, B.G.: Humankind emerging. Ed. Harper Collins Publishers. London 1992. 6a edició.
- Carbonell, E., Arsuaga, J. L. y Bermúdez de Castro, J. M. (1999). "Monográfico Atapuerca." *Journal of Human Evolution* 37(3/4).
- Cela, J. y Ayala, F. J. (2013). *Evolución Humana. El camino de nuestra especie*. Madrid, Alianza.
- Dennell, R. R., W. (1996). "The earliest colonization of Europe: the short chronology revisited." *Antiquity* 70(269): 535-542.
- Dennell, R. W. (2003). Dispersal and colonisation, long and short chronologies: how continuous is the Early Pleistocene record for hominids outside East Africa? *Journal of Human Evolution*, 45: 421-440.
- Fleagle, J., Shea, J., Grine, F. E., Baden, A. L. y Leakey, R., Eds. (2010). Out of Africa I. The First Hominin Colonization of Eurasia. *Vertebrate Paleobiology and Paleoanthropology*.
- Foley, R. 2001. In the Shadow of the Modern Synthesis? Alternative Perspectives on the Last Fifty Years of Paleoanthropology. *Evolutionary Anthropology*, 10: 5-14.
- Gamble, C. (2001). *Las Sociedades Paleolíticas de Europa*. Barcelona, Ariel.
- Gamble, C. (1993) *Timewalkers. The prehistory of global colonisation*. Stroud: Alan Sutton (Chapter 7). (BB 1 GAM)
- Gould, R. A. 1980. *Living Archaeology*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Gowlett, J. A. J. y Wrangham, R. W. (2013). "Earliest fire in Africa: towards the convergence of archaeological evidence and the cooking hypothesis." *Azania: Archaeological Research in Africa* 48(1): 5-30.
- Isaac, G. Y Isaac, B., Eds. (1997). *Koobi Fora: Research project. Plio-Pleistocene Archaeology*.
- Isaac, G. y Isaac, B., Eds. (1997). *Koobi Fora: Research project. Plio-Pleistocene Archaeology*.
- Jones, S.; Martin R.; Pilbeam, D. (Eds.): *Human Evolution*. Cambridge Univ. Press. 1992.
- Kelly, R. L. 1995. *The foraging spectrum: diversity in hunter-gatherer lifeways*. Smithsonian Institution, Washington.
- Larsen, C. S. (2023). *A Companion to Biological Anthropology Second Edition*.
- Lee R.B. & DeVore I., Eds. (1968) *Man the hunter*. Chicago, Aldine. (chapters by: Lee, Woodburn, Suttles, Balikci). (HB LEE)
- Klein, R. G.: *The Human Career*. Chicago, University of Chicago Press. 1999.
- Leakey, M. D. & Clark, J. D. (1971). *Olduvai Gorge. Excavations in beds II, 1960-1963 and I*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Lee R.B. & Daly, R. (eds.) (1999) *the Cambridge Encyclopedia of Hunters and Gatherers*. Cambridge Univ.

Leroi-Gourhan, A (1971). El gesto y la palabra. Publicaciones de la [Universidad Central de Venezuela, Caracas](#).

Lewin, R. & Foley, R.: Principles of Human Evolution. Oxford Blackwell. 2004.

McGrew, W. C. 1998. Culture in Nonhuman Primates? Annu. Rev. Anthropol., 27: 301-328. Anthro Pers and also available online

Mithen, S. (1996). The Prehistory of the Mind. London, Thames & Hudson. (BB 1 MIT) (chapters 7-10)

Morgan, T. J. H., Uomini, N. T., Rendell, L. E., Chouinard-Thuly, L., Street, S. E., Lewis, H. M., Cross, C. P., Evans, C., Kearney, R., de la Torre, I., Whiten, A. y Laland, K. N. (2015). "Experimental evidence for the co-evolution of hominin tool-making teaching and language." Nat Commun 6.

Morwood, M. J. 1975. Analogy and the Acceptance of Theory in Archaeology. American Antiquity, 40 (1): 111-116. Inst Arch Pers and also available online

Plummer, T. W., J. S. Oliver, E. M. Finestone, P. W. Ditchfield, L. C. Bishop, S. A. Blumenthal, C. Lemorini, I. Caricola, S. E. Bailey, A. I. R. Herries, J. A. Parkinson, E. Whitfield, F. Hertel, R. N. Kinyanjui, T. H. Vincent, Y. Li, J. Louys, S. R. Frost, D. R. Braun, J. S. Reeves, E. D. G. Early, B. Onyango, R. Lamela-Lopez, F. L. Forrest, H. He, T. P. Lane, M. Frouin, S. Nomade, E. P. Wilson, S. K. Bartilol, N. K. Rotich and R. Potts (2023). "Expanded geographic distribution and dietary strategies of the earliest Oldowan hominins and Paranthropus." Science 379(6632): 561-566.

Roebroeks, W. (2006). "The human colonisation of Europe: where are we?" Journal of Quaternary Science 21(5): 425-435.

Sackett, J. 2000. Human antiquity and the Old Stone Age: the nineteenth century background to palaeoanthropology. Evolutionary Anthropology, 9: 37-49. (Anth-Per and also available online)

Schick, K. & Toth, N.: Making silent stones speak. Human evolution and the dawn of technology. Ed. Touchstone. 1994

Schiffer, M. B. (1987). Formation processes of the archaeological record. Albuquerque, University of New Mexico Press.

Slimak, L. (2024). El neandertal desnudo: Comprender a la criatura humana, Debate.

Smith, A. R., Carmody, R. N., Dutton, R. J. y Wrangham, R. W. (2015). "The significance of cooking for early hominin scavenging." Journal of Human Evolution 84(0): 62-70.

Stringer, C. & Andrews, P. (2005). The Complete World of Human Evolution. Thames & Hudson, London

Stringer, CH.; Gamble, CL.: En busca de los Neandertales. Ed. Crítica. Barcelona 1996.

Stringer, C. & Andrews, P. (2005). La evolución humana. Akal

Torre, I. de la: La Arqueología de los Orígenes humanos en África. Madrid, Akal. 2008.

Trigger, B. G. (1992). Historia del pensamiento arqueológico. Barcelona, Crítica.

Tattersall, I. 2000. Paleoanthropology: The Last Half-Century. Evolutionary Anthropology, 7: 2-16.

Whiten, A., Boesch, C. (2001). "The Culture of Chimpanzees." Scientific American 61.

Whiten, A. (2015). "Experimental studies illuminate the cultural transmission of percussive technologies in Homo and Pan." Philosophical Transactions of the Royal Society of London B: Biological Sciences 370(1682).

Wrangham, R. W., McGrew, W. C., Waal, F. D. y Heltne, P. (1996). Chimpanzee cultures, Harvard University Press.

Programari

No és necessari.

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre.

A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura